

Отже, комунікативні стратегії поведінки чоловіків і жінок у творчості Марії Матіос є важливою складовою гендерної проблематики. Персонажі письменниці чітко усвідомлюють свою належність до певної статі й сприймають себе саме як чоловіка чи жінку за стійкими поведінковими реакціями та наборами дій, чітко розподіленими між жінками й чоловіками, досить часто завдяки саме комунікативним стратегіям та особливостям їхнього спілкування та ознак мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ставицька Л. О. Гендер: мова, свідомість, комунікація : [монографія] / Л. О. Ставицька ; Ін-т укр. мови НАН України. – К. : КММ, 2015. – 438, [8] с.

*Василь Денисюк
(Умань, Україна)*

ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: КОЛИ МОВА МАТИМЕ НЕЗААНГАЖОВАНУ ІСТОРІЮ?

Досить модний і надзвичайно драгливий процес поділу спадщини, що донедавна проголошувалася спільною, торкнувся й історії та мови, зокрема їх найдавніших періодів. Залишається досі актуальною проблема встановлення мови-основи, від якої пізніше утворилися українська, російська та білоруська мови. Справді, від якої мови вони беруть свій початок?

За висвітлення цих питань, пов'язаних з походженням української мови, беруться як історики та філологи-мовознавці, так і журналісти, лікарі, вчителі тощо. Радує їх щирий патріотизм, намагання піднести престиж рідної мови. Та чи дає позитивні результати таке розмаїття думок і висновків? Безперечно, ні. Тому що майже всі вони ґрунтуються на емоціях, незнанні конкретних історичних фактів і наукових джерел та невмінні оперувати ними. Видаючи бажане за справжнє, аматори надають науці ведмежу послугу, вводячи в оману простих читачів. Наприклад, можна почути, що українська мова давніша за санскрит і є нібито праматір'ю всіх індоєвропейських мов, а загадкова Атлантида – первісна Україна, та інші непорозуміння. Прикро читати, що дехто з авторів «славнозвісних» статей узагалі відмовляє українському народові в

його власній історії та мові, вважаючи його за «малоросійське плем'я», а мову – «малоросійське нарiччя».

Дошукуючись прадавнiх коренiв української мови, «науковцi» припускаються двох найiстотнiших помилок: по-перше, вони iгнорують той безсумнiвий факт, що українцi – частина слов'янського свiту, а українська мова – одна зi слов'янських мов (отже, не може бути «чистоi» української iсторiї поза зв'язками з iсторiєю iнших слов'янських народiв та iхнiх мов); по-друге, вони часто плутають мову українського народу з сучасною українською лiтературною мовою, яку ми чуємо по телебаченню, й не розумiють, що дослiдити походження української мови – це насамперед з'ясувати послiдовнiсть, час i мiсце виникнення окремих українських дiалектних рис, оскiльки саме в народному мовленнi виникли тi специфiчнi фонетичнi, граматичнi й лексичнi риси, якi згодом стали характерними ознаками української мови.

Для наукового розумiння iсторiї української мови важливе значення має з'ясування мовної ситуацiї в перiод давньої нашої держави – Русi. Характернi особливостi, необхiднi для статусу самостiйних мов, зокрема й української, формувалися на Русi дуже повiльно й не синхронно, починаючи ще з праслов'янського перiоду, який закiнчився в серединi I тис. н. е., i були зумовленi як внутрiшнiми законами мовного розвитку, так i впливом рiзних позамовних чинникiв. Про початки української мови рiзнi вченi висловлювалися по-рiзному. Наприклад, О. О. Потебня вважав, що українська мова за часiв Русi вже iснувала. Цiєї ж думки дотримувався й А. Ю. Кримський. На думку М. А. Жовтобрюха, специфiчнi звуковi риси української мови iнтенсивно склалися вже в перiод IX–XIII ст., проте української мови як самостiйної мовної системи тодi ще не iснувало – вона сформувалася лише на початку XIV ст. Таку ж позицiю займав спочатку i В. В. Нiмчук, який спецiально дослiджував проблему походження української народностi i який згодом довiв неоднорiднiсть киеворуського мовного ареалу. Лiнгвiстична дискусiя на початку 90-х рокiв XX ст. засвiдчила неабияку актуальнiсть проблеми походження української мови (див. розвiдки Ю. О. Карпенка, Г. П. Пiвторака, О. О. Тараненка, В. М. Русанiвського, О. В. Царука та iн.). Цiй складнiй проблемi присвячено спецiальну наукову конференцiю «Походження й розвиток української мови та її говорiв» (м. Житомир).

Мовна (а точнiше – дiалектна) ситуацiя на киеворуськiй етномовнiй територiї визначалася насамперед особливостями

розселення слов'янських племен у Східній Європі. Сучасні дослідники однакові в тому, що на початок нашої ери слов'янські племена проживали на величезній території – від Прип'яті й до зони Степу і від Середнього Дніпра до Одера, включаючи й польське південно-балтійське Примор'я. Освоєння слов'янами Східної Європи відбувалося двома міграційними потоками протягом I тис. н. е. з двох центрів: із Дніпровсько-Західнобузького межиріччя і з Південної Прибалтики. Змішування слов'ян із балтійським і фінно-угорським населенням мало значний вплив на формування білоруських та російських діалектів. Усе це спричинило найдавніший поділ давньої східнослов'янської мовної території на два протилежні діалектні ареали – північний і південний. Саме на основі південноруських діалектів і формувалася українська мова.

Не варті уваги ті безпідставні докази, що в період Русі функціонувала російська мова. Усі вони базуються на теорії М. П. Погодіна, який вважав, що оскільки російська мова має більшу схожість із церковнослов'янською, аніж українська, а книжна й жива мови майже тотожні, то це означає, що на Київщині тоді жили росіяни, які говорили, відповідно, російською мовою. Українці ж, за його теорією, після зруйнування монгольською ордою Києва зійшли з Карпат і заселили центр та північ України, нібито це були їхні споконвічні землі.

Не витримує критики і теорія про роль «старшого брата». У книзі «Міфи й правда про трьох братів зі спільної колиски» Г. П. Півторак переконливо довів, що насправді все було навпаки: «старший брат» виявився наймолодшим.

Українська мова пройшла довгий і складний шлях розвитку. Тому немає ніякої потреби штучно її збагачувати чи збіднювати, прикрашати легендами і міфами. Потрібно ставитися неупереджено до всього набутого наукою та менше зважати на закиди сучасних політиків.

*Вікторія Діц
(Умань, Україна)*

ПРОПРІАЛЬНА ЛЕКСИКА В ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ ЗАГАДОК

У контексті якісно нового рівня генетичної пам'яті, культурного досвіду поколінь постає проблема переосмислення функціонування та